

INFORMACIJA O ODABIRU PROIZVODA KOJI TREBA BOLJE TRŽIŠNO POZICIONIRANJE

***pripremila:
Razvojná agentúra Žepče***

Žepče, srpanj/juli 2014

1. PROIZVOD

Pčelarstvo predstavlja 1% od ukupne poljoprivredne proizvodnje u BiH. Ukupna proizvodnja meda u BiH ne zadovoljava potrebe domaćeg tržišta. Procjenjuje se da je godišnji uvoz meda u BiH na nivou između 500 i 1,000 tona. Med se u BiH uvozi uglavnom iz Slovenije i Hrvatske.

Pčelarstvo je grana koja je tradicionalno prisutna u općini Žepče. Bavljenje pčelarstvom, zbog kvalitetnog domaćeg meda i povoljnih klimatskih uvjeta, Žepče svrstava u jednu od najzdravijih i najkvalitetnijih sredina u BiH kada su u pitanju prirodni ambijent, klima, čist zrak i voda. Područje u kojem borave pčele je čisto područje nezagađenih šumskih i pašnjačkih površina. Ne dodaju mu se nikakve primjese i radi se o 100% prirodnom proizvodu vrhunske kvalitete što su potvrdile brojne analize proizvoda.

Potencijale razvoja pčelarstva u općini Žepče prepoznala je i Turska agencija za razvoj i međunarodnu suradnju „TIKA“ s kojom Udruženje „Matica ANA ARI“ trenutno implementira projekt „Organska proizvodnja meda - pčelarstvo“.

Potražnja za žepačkim medom i ostalim pčelinjim proizvodima daleko nadmašuje proizvodnju, a njihova cijena, kvaliteta i brojne nagrade na sajmovima predstavljaju dovoljnu garanciju za održiva i uspješna obiteljska gospodarstva. Pčelinji proizvodi, prvenstveno žepački med, su postali prepoznatljiviji po svojoj kvaliteti u regiji Zeničko-dobojskog kantona.

Razvoj pčelarstva predstavlja interes svake zajednice, zbog svoje višestruke uloge, a posebno oplodnje biljaka, što je vrlo važno u voćarstvu koje je razvijeno na žepačkom području.

S obzirom da su pčelinji proizvodi hrana ali isto tako i lijek, žepački pčelari teže ka povećanju kvalitete i količine proizvodnje ovih proizvoda, kako bi se osigurali kvalitetni proizvodi koji će zauzeti značajno mjesto na domaćem a možda u budućnosti i stranom tržištu.

1.1. OPIS NAJVEĆIH PROIZVOĐAČA PROIZVODA NA PODRUČJU ŽEPČA,

Na području Žepča registrirano je 192 pčelara, koji su članovi dva udruženja: „Udruga građana pčelara Žepče“ i „Udruženje pčelara poljoprivrednika “Matica - ANA ARI” Željezno Polje.

Ukupan broj košnica iznos **4.050**, na području cijele općine, a godišnje se prosječno proizvede 20 kg po košnici; odnosno 81 t godišnje na području općine Žepče. To je 40,5% ukupne proizvodnje meda u Zeničko-dobojskom kantonu (2012 godina), i 3,24% ukupne godišnje proizvodnje meda u BiH.

Najveći proizvođači meda i drugih pčelinjih proizvoda u Žepču su:

1. Nedžad Mulabdić – kapacitet: 300 košnica,
2. Dževad i Ibrahim Malićbegović – 190 košnica
3. Anto Lovrić – kapacitet: 105 košnica,
4. Fehim Šehić – 97 košnica
5. Ismet Hadžihasanović – 85 košnica
6. Izet Muslić – 80 košnica

Najveći proizvođač meda u Žepču, Nedžad Mulabdić ujedno je i jedan od najnagrađivanijih pčelara u BiH. Tokom održavanja Sarajevskog sajma pčelarstva Mulabdić je nagrađivan preko 20 puta u raznim kategorijama. Priznanja je dobivao za kvalitetu pčelarskih proizvoda, ali i za razne izume i inovacije u pčelarstvu. Mulabdićeve inovacije postale su opće prihvaćene kod pčelara i bez njih je danas nezamislivo suvremeno pčelarenje. U zadnje tri godine, samo na Internacionalnom Sajmu pčelarstva i pčelarske opreme: Beefest - Dani pčelarstva, u Sarajevu dobio je slijedeće nagrade:

- 2013: Zlatna medalja za šumski med, Zlatna medalja za livadski med,
- 2012: Zlatna medalja za med od vrijeska, Zlatna medalja za med od kestena

- 2011: Zlatna medalja za kestenov med, zlatna medalja za med o vrijeska, i zlatna medalja za najbolje preparate na bazi pčelinjih proizvoda i ljekovitog bilja.

PROFIL PROIZVOĐAČA MEDA NA PODRUČJU ŽEPČA:

Žepački pčelari su najvećim dijelom:

- zaposlene osobe, poduzetnici, poljoprivrednici, koji se pčelarstvom bave kao hobbijem,
- nezaposlene osobe, umirovljenici i osobe slabijeg imovinskog stanja, koje bavljenjem pčelarstvom, i prodajom pčelinjih proizvoda ostvaruju značajan izvor prihoda.

1.2. OPIS GLAVNIH KARAKTERISTIKA PROIZVODA (ASORTIMAN, FAZE FINALIZACIJE, RAZINA KVALITETE, CIJENA, METODE PROIZVODNJE I PAKOVANJA)

Najznačajniji pčelinji proizvod kod proizvođača na području Žepča uključuju:

Med

Najveći dio meda proizvodi se iz biljaka s području Žepča: šumski, livadski i bagrem. Najveći proizvođači selidbom košnica diljem cijele Bosne proizvode i druge vrste meda: kesten, kadulja i vrijesak.

Prosječne godišnje proizvedene količine kreću se od 25 kg po košnici, do minimalno 10 kg po košnici. Cjelokupna domaća proizvodnja meda prodaje se na domaćem tržištu. Cijena meda ovisi o tržišnoj ponudi. Kreću se od 15,00 KM do 20,00 KM.

Polenov prah

Godišnje proizvedene količine polenovog praha kreću se do 300 kg. Cijena 1kg iznosi 30 – 40 KM. Za proizvodnju polenovog praha pčelarima su potrebne podnjače u košnicama, putem kojih se skuplja polenov prah.

Matična mliječ

Nema procijenjene godišnje proizvedene količine jer zbog ograničenih resursa pčelari proizvode samo za svoje potrebe. Specijalizacijom pojedinih pčelara i edukacijom, mogu se proizvesti značajne količine matične mliječi čija cijena doseže i 4.000 KM/kg na tržištu.

Propolis

Nema procijenjene godišnje proizvedene količine jer zbog ograničenih resursa pčelari proizvode samo za svoje potrebe. Specijalizacijom i nabavkom silikonskih mrežica, mogu se proizvesti značajne količine propolisa čija cijena doseže i 200 KM/kg, a na tržištu postoji mogućnost plasmana.

Med se uglavnom pakuje u tegle od 1kg . Prodaja je na kućnom pragu. Ono što sprečava pčelare da prodaju med u supermarketima jest činjenica da njihova kvaliteta i pakovanje nisu standardizirani, nemaju dovoljnu količinu za kontinuirano opskrbljivanje, nemaju registriranu djelatnost i nemaju popratnu dokumentaciju za analizu kvaliteta.

Proizvođači meda promoviraju se putem dobrih iskustava dugogodišnjih kupaca ("od usta do usta"). Druge aktivnosti promocije su: godišnje akcije poklanjanje meda vrtićima i školama, i sudjelovanje na različitim sajmovima i manifestacijama. Udruženje pčelara vodi „Školu pčelarstva“ putem koje educiraju i mlade da se bave pčelarstvom.

2. TRŽIŠTE

2.1. OPIS TRŽIŠTA (DOSEG PRODAJE, KANALI DISTRIBUCIJE)

Tržište je uglavnom područje općine Žepče, te susjednih općina, Doboj, Zavidovići, Maglaj i Zenica, te manjim dijelom Sarajevo.

Nema ugovorenog otkupa proizvoda. Sva količina prodane robe uglavnom se provodi direktnom prodaja po narudžbi ili prodaja „na kućnom“ pragu. Proizvođači putem navedena dva udruženja često sudjeluju i na sajmovima, gdje također prodaju manje količine, i promoviraju proizvode diljem BiH.

Proizvođači još uvijek nemaju toliku količinu proizvodnje da bi mogli krenuti u direktnu prodaju preko ugovora s nekim otkupljivačem, ali planiraju u budućnosti povećanjem broja košnica i pčelinjih društava dostići stupanj proizvodnje kojim će moći konkurirati značajnijim proizvođačima i nametnuti se kao prepoznatljivi proizvođači na tržištu.

2.2. OPIS KUPACA I PROMOCIJE

Kupci meda i ostalih pčelinjih proizvoda s područja Žepča su uglavnom fizička lica, poznanici, prijatelji i rodbina pčelara. To su uglavnom vjerni kupci, koji godinama kupuju proizvode istih pčelara.

Kupci su uglavnom osobe bolje platežne moći, osobe koje kupuju pčelinje proizvode za vlastite potrebe, iz zdravstvenih razloga, i oni koji ih koriste u razne ljekovite svrhe, za pripremu likera ili nekih drugih ljekovitih pripravaka, travari i osobe koje se bave prirodnim liječenjem.

2.3. OPIS GLAVNIH KONKURENATA

Konkurenti su u prvom redu drugi poljoprivrednici koji se također bave pčelarstvom i proizvodnjom pčelinjih proizvoda na području Zeničko – Dobojskog kantona. S obzirom na broj proizvođača meda i količinu koju proizvedu, trenutno nema opasnosti od zasićenja tržišta jer potražnja za domaćim medom još uvelike premašuje ponudu.

Konkurenciju također predstavljaju preprodavači nekvalitetnog meda i meda upitne kakvoće i podrijetla, koji je znatno nižih cijena nego med registriranih pčelara što može negativno utjecati na poslovanje pčelara. Iako je puno lošije kvalitete ljudi ga svejedno kupuju zbog toga što si ne mogu priuštiti kvalitetniji, odnosno skuplji med.

Kupci često nisu educirani o tome kako prepoznati kvalitetan domaći med pa ako jednom budu prevareni, više ne znaju kome vjerovati i odlučuju se radije kupiti med u supermarketu nego od nekog lokalnog proizvođača. Stoga su konkurenti i veliki prodajni centri koji uvoze med iz drugih zemalja.

2.4. TRŽIŠNA SWOT ANALIZA MEDA I PČELINJIH PROIZVODA NA PODRUČJU ŽEPČA

SNAGE	SLABOSTI
<ul style="list-style-type: none"> - Visok stupanj finalizacije proizvoda i širok asortiman pčelinjih proizvoda - Povoljni prirodni uvjeti i čist okoliš za proizvodnju meda na području Žepča - Visoka razina kvalitete meda i drugih pčelinjih proizvoda, potvrđena nagradama i priznanjima - Organizirano djelovanje pčelara putem dva udruženja i kontinuirano educiranje pčelara - Visoka cijena proizvoda kojom pčelari mogu ostvariti značajne prihode, u odnosu na druga područja (Doboj, Zenica) 	<ul style="list-style-type: none"> - Zbog malih proizvodnih kapaciteta, uzrokovanih nedostatkom sredstava financiranja, količine proizvedenog meda su premale da bi se organiziralo otkupljivanje meda preko većih otkupljivača - zbog nemogućnosti kontrole meda kao proizvoda, pčelarima je otežan plasman roba na tržište - Iz godine u godinu, pod utjecajem loših vremenskih prilika u vrijeme medenja biljaka, dolazi do ostvarivanja loših rezultata kada je u pitanju proizvodnja meda, prinos je sve slabiji i često puta pčelari moraju više uložiti u svoje pčele nego što uspiju zaraditi od prodaje meda. - Nedovoljno posjedovanje vještina iz marketinga: pčelarima je potrebna pomoć pri dizajnu ambalaža i pakovanja, marketing proizvoda, javnog oglašavanja, promocije preko društvenih mreža i sl., pronalazak novih tržišta (ispitivanje novih potencijalnih tržišta)
PRILIKE	PRIJETNJE
<ul style="list-style-type: none"> - Povećanje cjelokupne proizvodnje, povećanjem broja članova zadruge i povećanjem broja košnica kod postojećih uzgajivača, pozitivno bi utjecalo na tržišnu poziciju pčelara s područja Žepča - Novi trendovi u prehrani, održavanju zdravlja, kozmetici, alternativnoj medicini... potenciraju med i pčelinje proizvode te izazivaju povećanu potražnju na tržištu - Osnivanje zadruge koja bi se bavila organizacijom otkupa je prilika o kojoj intenzivno razmišljaju pčelari s područja Žepča . - Udruženje „Pčelari Žepče“ trenutno provodi projekt „Podizanje oglednog pčelinjaka za obuku na održivom principu u općini Žepče“, kojeg financira IFAD. Realizacijom ovog projekta stvoriti će se uvjeti za edukaciju i doedukaciju pčelara. 	<ul style="list-style-type: none"> - Značajan problem u pčelarstvu na području Žepča je nesavjesno korištenje zaštitnih sredstava poljoprivrednika koji se bave uzgojem voćarskih kultura, prvenstveno malina. Voćari se ne pridržavaju zabrane prskanja u fazi cvjetanja, tretiraju voćke zaštitnim sredstvima tijekom leta pčela, ne koriste zaštitna sredstava koja nisu opasna za pčele, što dovodi do uginuća pčelinjih društava. - Jako mala podrška pčelarstvu od strane institucija: U FBiH ne postoji zakon o pčelarstvu. Jedini propis u FBiH koji sadrži uredbe o pčelarstvu je Zakon o stočarstvu. Ministarstvo za poljoprivredu, vodoprivredu i šumarstvo na razini ZDK a, i na razini Federacije ne pruža dostatnu pravnu i finansijsku pomoć pčelarima. - Da bi mogao prodavati svoj med na službenom tržištu proizvođač mora biti registriran kao pravni subjekt ili farma i ispunjavati sve sanitarne zahtjeve. Također mora vršiti i redovne analize kvalitete meda. Cijena jedne analize iznosi 350 KM. - Usklađivanje sa EU standardima i izvoz - Trenutno nije moguće izvesti med i ostale pčelinje proizvode iz BiH. Državni veterinarski ured radi na uspostavljanju procedura koje zahtijeva EU da bi uključili BiH na "Listu trećih zemalja".

3. ZAKLJUČAK / IZBOR MARKETINŠKE STRATEGIJE POZICIONIRANJA NA TRŽIŠTU

Neslužbeni podaci pokazuju da Bosna i Hercegovina ovisi o uvozu kako bi zadovoljila svoje potrebe za medom. Procjenjuje se da je ukupna godišnja potrošnja meda u BiH preko 3,000 tona, dok se u BiH godišnje proizvede između 2,000 i 2,500 tona meda. Shodno tome postoji dovoljno prostora na domaćem tržištu za apsorpciju povećane proizvodnje meda kao zamjena uvozu.

Da bi se mogli natjecati sa uvoznim medom bitno je da proizvođači povećaju proizvodnju po košnici i tako smanje cijenu po kilogramu meda. Glavni izvori uvoza meda u BiH su Slovenija (Medex) i Hrvatska (PIP). Ne postoje zvanični podaci o količini uvezenog meda.

Prosječan nivo proizvodnje po košnici je dosta nizak, mada neki pčelari prikazuju proizvodnju od preko 30kg po košnici. Isto tako, pčelari prikazuju da se u posljednjih pet godina prosječan prinos po košnici smanjio, navodno zbog klimatskih promjena i temperaturnih oscilacija. Najveća količina meda proizvedenog u BiH prodaje se na neslužbenom tržištu.

Pčelari vjeruju da u BiH postoji dovoljno pčelinje paše te da stoga ima više nego dovoljno prostora za 100% povećanje broja košnica. Nisu spremni na dodatna ulaganja zbog nedostatka podrške od strane države i nepovoljnih kreditnih linija koje nude komercijalne banke.

Edukacija i stjecanje novih vještina i znanja, i praćenje razvoja novih tehnologija su vrlo bitan dio kada je u pitanju pčelarstvo. Da bi žepački pčelari bili konkurentni na regionalnom ili državnom tržištu, potrebno je da stalno ulažu u educiranje i u novu opremu.

Plan razvoja pčelarstva i proizvodnje meda na području Žepča je:

R. B	CILJ	AKCIJA	NOSILAC	VREMENSKI OKVIR
1.	Povećati broj pčelara i broj košnica pčela u svrhu proizvodnje većih količina meda	Nabavka pčelarske opreme (košnice, podnjače za polen, postolja, vage, dimilice, zaštitna odijela, točionici za med, matične rešetke, kliješta za vađenje ramova, sita, otklapač saća...) Tehnička pomoć pčelarima Financijska podrška za nabavku košnica	Udruženje/ RAŽ	2015-2018.
2.	Podizanje konkurentnosti domaće proizvodnje meda	Certificiranje proizvoda, Izgradnja infrastrukture: Nabavka opreme za pakiranje meda i Nabavka opreme za preradu saća i proizvodnju saćnih osnova	RAŽ/Općina/udruženja	2015.-2017.
3.	Primijena istraživanja u	Osnivanje testnih pčelinjaka	RAŽ /Udruženja	2016-2018.

	pčelarstvu (podrška inovacijama u cilju poboljšanja kvalitete proizvodnje meda)			
4.	zdravstvena zaštita pčela	Osiguranje stručnjaka za pomoć pčelarima	Općina/Udruženja	2015.-2018.
5.	Zaštita domaće proizvodnje meda od neloyalne konkurencije	Donošenje Programa mjera za održivi razvoj pčelarstva na općini	Općina/RAŽ	2015.
6.	Osiguranje uvjeta za korištenje sredstava novačne potpore u pčelarstvu nakon što BIH postane punopravni član EU	Uvođenje pčelinjeg katastra i sustav evidencije pčelara	Općina /RAŽ	2015.-
7.	Podizanja kapaciteta pčelara – obrazovanej pčelara	Edukacija novih, mladih pčelara uz stručnu pomoć iskusnih pčelara Organizovanje škole pčelarstva na Općini Žepče Dodatna doedukacija pčelara, razmjena iskustava s pčelarima iz drugih područja, organizacija studijskih posjeta	Udruženja/RAŽ	2015-2018
8.	Povećanje prodaje žepačkog meda, izvan općine Žepče	Promocija pčelinjih proizvoda iz Žepča , dizajn i ambalaža Pčelarska manifestacija na razini Općine Osnivanje zadruge za stalnu prodaju meda	RAŽ /UDRUŽENJA	2015.-2018.
9.	Izgradnja brenda „žepački med“		RAŽ	2016.-2018.

